

Qo'qon DPI

**ILMIY
XABARLAR**

ISSN: 3030-3958

№ 7/2025

SCREENCASTING TEXNOLOGIYASINI TA‘LIM JARAYONIDA
QO‘LLASHNING AHAMIYATI VA UNING IMKONIYATLARI
ЗНАЧЕНИЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ
СКРИНКАСТИНГА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ
THE IMPORTANCE AND OPPORTUNITIES OF USING SCREENCASTING
TECHNOLOGY IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Ergashov Niyozxon Ilyozxon o‘g‘li
Chirchiq davlat pedagogika universiteti o‘qituvchisi
Email: niyozkhonergashov98@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada zamonaviy ta‘limda screencasting texnologiyasining o‘rni va ahamiyati ko‘rib chiqilgan. Screencastingning o‘quv materiallarini vizualizatsiya qilish, moslashuvchan va individual o‘rganishni qo‘llab-quvvatlash, samarali qayta aloqa berish va “Teskari sinf” modelini amalga oshirishdagi afzalliklari tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu texnologiyani ta‘limga joriy etishdagi muammolar va ularning yechimlari muhokama qilingan. Maqola so‘ngida screencasting texnologiyasini ta‘lim amaliyotiga samarali joriy etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: screencasting, ta‘lim texnologiyalari, raqamli ta‘lim, teskari sinf, qayta aloqa, pedagogik innovatsiyalar, masofaviy ta‘lim.

АННОТАЦИЯ В данной статье рассматривается роль и значение технологии скринкастинга в современном образовании. Анализируются преимущества скринкастинга в визуализации учебных материалов, поддержке гибкого и индивидуального обучения, предоставлении эффективной обратной связи и реализации модели «перевернутого класса». Также обсуждаются проблемы внедрения данной технологии в образование и их решения. В конце статьи даны практические рекомендации по эффективному внедрению технологии скринкастинга в образовательную практику.

Ключевые слова: скринкастинг, образовательные технологии, цифровое образование, перевернутый класс, обратная связь, педагогические инновации, дистанционное обучение.

ABSTRACT This article examines the role and importance of screencasting technology in modern education. The advantages of screencasting in visualizing educational materials, supporting flexible and individual learning, providing effective feedback, and implementing the “flipped classroom” model are analyzed. The problems of introducing this technology into

education and their solutions are also discussed. At the end of the article, practical recommendations are given for the effective implementation of screencasting technology in educational practice.

Keywords: screencasting, educational technologies, digital education, flipped classroom, feedback, pedagogical innovations, distance learning.

KIRISH

Bugungi kunda zamonaviy ta‘lim tizimi doimiy ravishda yangi texnologiyalar va pedagogik yondashuvlar bilan yangilanib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) jadal rivojlanishi an‘anaviy o‘qitish usullarini tubdan o‘zgartirib, o‘quv jarayonini yanada interaktiv, moslashuvchan va samarali qilishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, global pandemiya sharoitida masofaviy ta‘limga bo‘lgan ehtiyojning keskin ortishi raqamli vositalarning ta‘limdagi ahamiyatini yanada oshirdi. Ushbu jarayonlarda screencasting texnologiyasi ta‘lim muassasalari va o‘qituvchilar uchun o‘quv materiallarini yaratish, talabalar bilan muloqot qilish va o‘quv jarayonlarini tashkil etishda muhim vosita sifatida ajralib turadi.

Screencasting ya‘ni kompyuter ekranidagi harakatlarni ovozli sharh bilan birga raqamli video formatida yozib olish, o‘qituvchilarga murakkab tushunchalarni, dasturiy ta‘minotdan foydalanish bo‘yicha ko‘rsatmalarni yoki amaliy jarayonlarni vizual tarzda namoyish etish imkonini beradi. Bu esa talabalarning o‘quv materialini tushunishini sezilarli darajada osonlashtiradi va ularning kognitiv yuklamasini kamaytiradi. An‘anaviy ta‘lim metodlari ko‘pincha bir tomonlama axborot uzatishga asoslangan bo‘lib, talabalarning individual ehtiyojlarini to‘liq qondira olmaydi. Screencasting esa bu cheklovlarni bartaraf etishga yordam beradi, chunki u talabalarga o‘quv materialini o‘z tezligida va o‘ziga qulay vaqtda hamda qulay joyda o‘rganish imkoniyatini beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi screencasting texnologiyasining ta‘lim jarayonida qo‘llashning ahamiyatini har tomonlama ochib berish, uning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish va ta‘lim samaradorligini oshirishdagi rolini asoslashdan iborat. Maqolada screencastingning turli ta‘lim kontekstlarida qo‘llanilishi, uning afzalliklari va yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot ob‘ekti ta‘lim jarayoni bo‘lsa, uning predmeti ta‘lim jarayonida screencasting texnologiyasidan samarali foydalanish usullari va uning natijalaridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

Screencasting texnologiyasini ta‘lim jarayonida qo‘llashning ahamiyati va imkoniyatlarini o‘rganish sohasida so‘nggi yillarda ko‘plab tadqiqotlar amalga oshirildi. Ushbu texnologiyaning ta‘limda qo‘llanilishi o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, talabalarning o‘zlashtirish darajasini oshirish va o‘qituvchilar uchun yangi metodik yondashuvlarni joriy etish imkonini beradi. Quyida ushbu sohada o‘tkazilgan muhim tadqiqotlar va ularning asosiy topilmalari tahlil qilinadi. Screencastingning samaradorligi bir nechta olimlar o‘rgangan bo‘lib ulardan. birida Mayer Multimedia O‘rganishning Kognitiv Nazariyasi vizual va audial kirishlarni birlashtirish

kognitiv yukni kamaytirish va bir nechta sezgi kanallarini jalb qilish orqali tushunishni kuchaytiradi deb hisoblaydi. Screencastlar vizual (masalan, animatsiyali vaqt jadvallari yoki diagrammalar va hikoyani birlashtirish orqali ushbu nazariyaga mos keladi, bu esa murakkab mavzularni chuqurroq tushunishni osonlashtiradi. Xuddi shunday, Hattining samarali o‘qitish amaliyotlari bo‘yicha tahlili o‘z vaqtida va aniq qayta aloqaning muhimligini ta’kidlaydi, buni screencasting izohli video sharhlar orqali samarali yetkazishi mumkin.

Cecile Morris and Gladson Chikwaning Screencasts: “How effective are they and how do students engage with them?” nomli ushbu ishda screencastingning oliy ta’limda talabalarning o‘quv natijalariga ta’siri o‘rganilgan. Tadqiqotda screencasting yordamida taqdim etilgan materiallar talabalarning mustaqil o‘qish va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam bergani aniqlangan. Mualliflar screencastingning moslashuvchanligini ta’kidlab, bu usulning turli fanlar va o‘quv darajalari uchun mos ekanligini ko‘rsatgan. Shu bilan birga, screencastingning samaradorligi o‘qituvchining texnologik savodxonligi va darsni rejalashtirish qobiliyatiga bog‘liqligi ham qayd etilgan.

Yurtimizda ushbu tadqiqot kam o‘rganilgan bo‘lib Saidova Z. ning “Oliy ta’limda ta’lim jarayonini “flipped classroom” texnologiyasi asosida ta’lim platformasidan foydalangan holda tashkil etish” nomli ishida ko‘rish mumkin. Adabiyotlar tahlilidan kelib chiqadigan xulosa shuki, screencasting texnologiyasi ta’limda keng qo‘llaniladigan va samarali vosita sifatida o‘z o‘rnini topmoqda. Biroq, uning muvaffaqiyatli qo‘llanilishi o‘qituvchilarning texnologik tayyorgarligi, o‘quv materiallarini ishlab chiqishdagi ijodiy yondashuvi va infratuzilmaviy sharoitlarga bog‘liq. O‘zbekiston sharoitida ushbu texnologiyaning kengroq joriy etilishi uchun qo‘shimcha resurslar va o‘qituvchilar malakasini oshirish bo‘yicha choralar talab etiladi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Ko‘plab o‘tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlar tahlili natijalari screencasting texnologiyasining ta’lim jarayonida qo‘llanilishining bir qator muhim afzalliklari va keng imkoniyatlarini ko‘rsatib beradi. Ushbu natijalar quyidagi asosiy yo‘nalishlarda umumlashtirilishi mumkin:

- **O‘quv materiallarini vizualizatsiya qilish va tushunishni osonlashtirish:** Screencasting murakkab tushunchalarni, jarayonlarni yoki dasturiy ta’minotdan foydalanishni vizual tarzda namoyish etish imkonini beradi. Masalan, matematik formulalarning bosqichma-bosqich yechimini, dasturlash kodining ishlash prinsipini yoki grafik dizayn dasturlarida biror loyihani yaratish jarayonini screencast orqali ko‘rsatish talabalarning mavzuni chuqurroq tushunishiga yordam beradi. Vizual va audial ma’lumotlarning birgalikda taqdim etilishi talabalarning kognitiv yuklamasini kamaytiradi va o‘rganish samaradorligini oshiradi.

- **Moslashuvchan va individual o‘rganish imkoniyatini yaratish:** Screencastlar talabalarga o‘quv materialini o‘z tezligida va o‘ziga qulay vaqtda o‘rganish imkoniyatini beradi. Ular videoni istalgan joyda to‘xtatib, qayta ko‘rishlari, tushunmagan joylarini takrorlashlari mumkin. Bu esa har bir talabaning individual o‘rganish uslubi va tezligiga moslashishga yordam

beradi, shuningdek, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Masofaviy ta’limda bu xususiyat ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi.

- **“Teskari sinf” (flipped classroom) modelini amalga oshirish:** Screencasting “teskari sinf” modelini samarali joriy etishning asosiy vositalaridan biridir. Ushbu modelda talabalar darsdan oldin uyda screencastlar orqali yangi mavzuni o‘rganadilar, sinfda esa o‘qituvchi bilan birgalikda amaliy mashg‘ulotlar, muammoli vaziyatlarni hal qilish va muhokamalarga e’tibor qaratiladi. Bu yondashuv sinf vaqtini yanada samarali ishlatishga, talabalarning faol ishtirokini ta’minlashga va ularning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- **O‘quv resurslarini kengaytirish va takroran ishlatish:** O‘qituvchilar bir marta sifatli screencast tayyorlab, uni ko‘p marotaba turli guruhlar va avlodlar uchun ishlata oladilar. Bu esa o‘qituvchining vaqtini tejaydi va ta’limning uzluksizligini ta’minlaydi. Shuningdek, screencastlar o‘quv dasturlarini boyitish, qo‘shimcha materiallar yaratish va talabalarga o‘zlashtirishda qiynalgan mavzular bo‘yicha yordam berish uchun qimmatli resurs bo‘lib xizmat qiladi.

Screencasting texnologiyasining ta’lim jarayonida qo‘llanilishi bo‘yicha o‘tkazilgan tahlillar uning katta pedagogik salohiyatini namoyish etadi. Yuqorida keltirilgan natijalar screencastingning o‘quv materiallarini vizualizatsiya qilish, individual o‘rganishni qo‘llab-quvvatlash, samarali qayta aloqa berish va “teskari sinf” modelini amalga oshirishdagi ahamiyatini yaqqol ko‘rsatadi. Ushbu texnologiya talabalarning o‘rganish motivatsiyasini oshirishga, murakkab tushunchalarni oson o‘zlashtirishga va ularning akademik ko‘rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qiladi. Screencastlar orqali taqdim etilgan ma’lumotlar talabalarning kognitiv yuklamasini kamaytiradi, chunki ular vizual va audial kanallar orqali bir vaqtning o‘zida axborotni qabul qiladilar, bu esa o‘rganish jarayonini yanada samarali qiladi.

XULOSA

Ushbu maqola screencastingning zamonaviy ta’lim tizimidagi muhim o‘rnini va uning pedagogik salohiyatini har tomonlama tahlil qilindi. Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, screencasting nafaqat o‘quv materiallarini vizualizatsiya qilish va tushunishni osonlashtirish, balki talabalarga moslashuvchan va individual o‘rganish imkoniyatini yaratish, samarali qayta aloqa berish hamda “teskari sinf” kabi innovatsion modellarni amalga oshirishda muhim rol o‘ynaydi. U talabalarning o‘rganish motivatsiyasini oshirib, ularning akademik ko‘rsatkichlariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, screencasting texnologiyasini ta’lim amaliyotiga joriy etishda o‘qituvchilarning texnologik tayyorgarligi, sifatli kontent yaratish uchun vaqt va resurslar hamda texnik jihozlarning mavjudligi kabi masalalarga e’tibor qaratish lozim. Ushbu cheklovlarni bartaraf etish uchun o‘qituvchilar uchun maxsus treninglar va seminarlar tashkil etish, ta’lim muassasalarini zarur texnik vositalar bilan ta’minlash hamda screencast yaratish jarayonini soddalashtiruvchi vositalarni joriy etish muhimdir.

Amaliy tavsiyalar sifatida, ta’lim muassasalariga screencastingni o‘quv dasturlariga integratsiyalash, o‘qituvchilarni ushbu texnologiyadan samarali foydalanishga o‘rgatish va

talabalarni ham screencastlar yaratishga undash tavsiya etiladi. Screencastingdan foydalanish o‘quv jarayonini yanada qiziqarli, interaktiv va samarali qilishga xizmat qiladi, bu esa zamonaviy jamiyat talablariga javob beradigan yuqori malakali kadrlarni tayyorlashga yordam beradi..

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Wang, J., & Antonenko, P. D. (2017). Instructor presence in instructional video: Effects on visual attention, recall, and perceived learning. *Computers in Human Behavior*, 71, 143-156.
2. Edutopia. (n.d.). The Benefits of Using Screencasts to Give Students Feedback. [<https://www.edutopia.org/article/benefits-using-screencasts-give-students-feedback/>]
3. Thompson, R., & Lee, M. J. (2012). Talking with students through screencasting: Experimentations with video feedback to improve student learning. *Journal of Interactive Technology and Pedagogy*, 1(1), 1-12. [<https://jitp.commons.gc.cuny.edu/talking-with-students-through-screencasting-experimentations-with-video-feedback-to-improve-student-learning/>]
4. Saidova, Z. (2022). “Oliy ta’limda ta’lim jarayonini" flipped classroom" texnologiyasi asosida ta’lim platformasidan foydalangan holda tashkil etish”. *Журнал математики и информатики*, 2(2).
5. Plyozhon o‘g‘li, E. N. (2025). “Ta’lim jarayonida screencastlardan foydalanish”. *ИКРО журнал*, 14(02), 124-126.
6. Morris, C., & Chikwa, G. (2013). Screencasts: How effective are they and how do students engage with them? *Active Learning in Higher Education*, 15(1), 25-37. <https://doi.org/10.1177/1469787413514654> (Original work published 2014)

<i>Ismoilov Umidjon Sobirjanovich</i>	
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYLARI MUHITIDA BO'LAJAK DASTURCHILARNI KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH <i>Mastonov Jahongir</i>	376
NODAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARI O'QUVCHILARIDA KREATIVLIKNI SHAKLLANTIRISHNI BOSHQARISH <i>Nasriddinov Xasan Baxtiyor o'g'li</i>	381
SCREENCASTING TEXNOLOGIYASINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASHNING AHAMIYATI VA UNING IMKONIYATLARI <i>Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li</i>	389
RAQAMLI TA'LIMDA IQTISODIY MATNLARNI TARJIMA QILISH METODIKASINING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI <i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	394
ЧТЕНИЕ СКАЗОК КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ <i>Каипова Гузель Ильдаровна</i>	399
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING METODIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK HAMKORLIKNING METODIK VAZIFALARI <i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi</i>	406
PISA VA DTS DA O'QISH SAVODXONLIGIGA QO'YILGAN TALABLAR <i>Shamsiyeva Dilfuza Nizomidinovna</i>	410
RASMLAR ORQALI EKOLOGIK ONGNI SHAKLLANTIRISH (QOZOQ TILI DARSLARI MISOLIDA) <i>Gulistan Qanaatova</i>	417
RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KASBIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI <i>Abdujabborov Madaminjon Vohidjon o'g'li</i>	422
TEXNIKA UNIVERSITETI TALABALARIGA KASBIY INGLIZ TILINI O'QITISHDA INFOGRAFIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH METODIKASI <i>Abdurahim Abdubannayevich Qahharov, Yulduz Alisher qizi Ermatova</i>	427
BO'LAJAK BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TAJRIBAVIY-AMALIY MUHITNI LOYIHALASHTIRISHGA TAYYORLIK DARAJASINI ANIQLASH <i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	436
DEVELOPING MULTIMODAL LEARNING MATERIALS FOR ESOL LEARNERS <i>Ibrogimova Farangiz Istam qizi</i>	441
IJTIMOIIY-EKOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY METODIK YONDASHUVLARI <i>Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna</i>	448
XORIJIY TIL GRAMMATIKASINI O'RGATISHDA TURLI XIL METODLARNING O'RNI VA SAMARADORLIGI <i>Mardiyeva Gulzira Tashnazarovna</i>	458
TALABALARNING MUSTAQIL IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI <i>Turaboeva Zilola Mukumtoshovna</i>	465
BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA O'Z-O'ZINI RIVOJLANTIRISH KOMPETENSIYASINING O'RNI	471